

Polsk fana från 1632.1660.

Duk: av blå sidentaft, $2\frac{1}{2}$ horisontala våder. Georgkors av gul taft i vertikal ledd.

Korset påsytt i applikationsteknik och kantat av gul silkesnudd. Beskrivning av motivet se artikeln nedan.

Fästning: Duken fastsydd i blå klädesremsa, endast bevarad 83 cm nedtill (??). 2 cm bred.

Stång: saknas. Vid undersökningen 1979 var duken felaktigt och grovt fästad vid rysk streltse-stake, bemålad med störtande drake (mv 67) Dessa skildes, varvid stången fick nr. ST mv 67 och duken ST 28:1. Sekundära tännlikor och silkesband med vilka duken var fästad finns i plastfickan (se även foto av stången)

Tillstånd 1989:

Fanan består idag av 2 fragment: en smal remsa närmast stången (83x2cm) samt mittpartiets polska vapen (inre sidan) och madonnan (yttre sidan). Mittpartiets fragment konserverades år 1966. Vid detta tillfälle sprättades de båda sidorna från varandra och "madonnan" och "vapnet" konserverades var för sig. Bakgrundens blå sidentyg bakom madonnan försvan(!?) och ersattes med ett nytt material. Därefter monterades allt på en skiva i formatet 105x85 cm. Vapnet konserverades först 1970 och monterades även det på en lika stor skiva. År 1979 då AD identifierade fragmentet vid stången, rekonstruerade han fanan i dess ursprungliga form. 1982 utförde RAÄ-s konserveringsavdelning rekonstruktionen. Rekonstruerade mått: 253x 343 cm

Tre betingelser har gjort det möjligt att rekonstruera huvudbaneret för Sigismunds son, Johan Kasimir, polsk kung 1648-1668, bild 3-4.⁹ Dels är det ett fragmentfynd i Statens Trofésamling av banerets mitt- och stängsida partier, dels en beskrivning av baneret i Stockholms stora rustkammare inventarium från 1685,¹⁰ dels en antydd avbildning av baneret i vignetten till det av Erik Dahlbergh tecknade kopparsticket över Krakóws erövring 1655 bild 5.¹¹

Duken har varit tretungad och försedd med ett svävande, likartat kors, överensstämmelse med ovan nämnda huvudbaner för Sigismund. De vertikala korsarmarna är vita. För övrigt är banerets färger desamma som de för den svenska flaggan. Således framträder de gula horisontala korsarmarna mot en himmelsblå duk.

På dukens båda sidor återges symboler för å ena sidan världslig, å andra sidan andlig makt. På inre sidan, bild 6, ses polsk-litauiska riksvapnet med Sveriges tre kronor och folkungalejon i den kvadrerade mittskölden och huset Vasas och Österrikes vapen (för fäderna och moderne) i den kluvna hjärtskölden. Svårförklarligt är att hela vapnet utom hjärtskölden är spegelvänt. Kungakrona kröner och Gyllene skinnets ordenskedja omger hela vapnet. Denna orden hade tilldelats Johan Kasimir redan år 1638.

På den motsatta, yttre sidan ses himladrottningen Maria med Jesusbarnet, bild 7. Hon återges stående på mänskära och omgiven av strålkran. Detta i enlighet med brudgummens retoriska fråga i Höga Visan 6:9, "vem är hon, som där blickar fram lik en morgonrodnad, skön såsom månen, strålände såsom solen, överväldigande såsom en härskara?" Enligt 1685 års inventarium för stora rustkammaren i Stockholm skall duken därtill ha varit försedd med de latinska inskrifterna: PRO GLORIA CRUCIS (för korsets åra) och SUB TUO PRAESIDIO (under ditt, Marias, beskydd).¹²

Den polske huvudbanerföraren (chorazy koronny = kronfänrik) Aleksander Koniecpolski frånhände sig såsom anförare av kvartianerna huvudbaneret i anslutning till svenskarnas tagande av Kraków den 8/18 oktober 1655, jfr bild 5.

När det gäller en närmare precisering av tillfället ges tre möjligheter. Skriftliga uppgifter förekommer om att huvudbaneret överlämnades antingen den 16/26 oktober utanför Kraków i samband med att Koniecpolski med underlydande kvartianertrupper svor Karl X Gustav trohetseden,¹² eller redan den 28 september/8 oktober under de första förhandlingarna mellan Koniecpolskis ombud och svenskarna.

Troligast är dock, att baneret erövrades i striden vid Tarnów och Wojnicz den 23 september/3 oktober.¹³ Där om kungjordes i Sverige några månader senare från predikstolarna och omvitnas skriftligen och i tryck. Benämningen på baneret växlar där mellan "konungens eget livstandar" och "polska rikstandarer" eller "rikstanan". Så tex nämns tagandet av "labarum regni" (latin, rikets baner eller fana) i den latinska överskriften till det kopparstick över denna strid, som återgår på Dahlberghs teckning.¹⁴

